

"דמעות של מלאכים" או למה נתעורר יצחק אבינו ?

1. (א) וְהִלְכֵנוּ יַצְחָק וְתַכְהֵינּוּ עֵינָיו מֵרָאָה וְיִקְרָא אֶת־עֵשָׂו בְּנֵוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנֵי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲגִנִּי:

1א. וְעֵינָיו יִשְׂרָאֵל כְּבָדוֹ מִזֶּקֶן לֹא יוּכַל לְרַאֲוֹת וַיִּגַּשׁ אֶת־סֵם אֵלָיו וַיִּשָּׂק לָהֶם וַיַּחֲבֹק לָהֶם:

1ב. ד"א ויהי כי זקן יצחק.. בא וראה מה אמר עולתנו של הקדוש ברוך הוא לא היה ראוי שיכהה בעיניו ? אדם שהוא נותן נפשו על שמו של הקדוש ברוך הוא ונעקד על גבי המזבח היה צריך שיכהה עיניו?

2. "ותכהין עיניו מראות" ר' אלעזר בן עזריה אמר מראות ברעתו שלרשע, אמר הקדוש ברוך הוא יהי יצחק יוצא לשוק ויהון ברייתא אמרין דין אבוי דההוא רשיעא אלא הריני מכהא את עיניו והוא אינו יוצא...

ד"א מראות מכח אתה הראייה, בשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק בכו מלאכי שרת שנ' "הן אראלם צעקו חוצה" וגו' (ישעיה לג ז) ונשלו דמעות מעיניהם לעיניו והיו רשומות בתוך עיניו, וכיון שהזקין כהו עיניו שנ' ויהי כי זקן יצחק וגו', ד"א מראות מכח אתה הראייה, שבשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק תלה עיניו למרום והביט בשכינה, מושלים [אותו משל] למה הדבר דומה למלך שהיה מטייל בפתח פלטיין שלו ותלה עיניו וראה בנו שלאזהבו מציץ עליו בעד החלון, אמר אם אני הורגו אני מכריע את אוהבי אלא גזור אני שיסתמו חלונותיו, כך בשעה שעקד אברהם את יצחק על גבי המזבח תלה עיניו והביט בשכינה, אמר הקדוש ברוך הוא אם אני הורגו אני מכריע את אברהם אוהבי אלא גזור אני שיסתמו עיניו הה"ד ויהי כי זקן יצחק וגו'.

3. שלשה הזקינו במהרה מפני רעת בניהם. יצחק תחילה מפני צרותיו של עשו בנו, שהיה משתחוה לע"א, והיה מקטיר לה, והעשן עולה, ומתוך כך כהו עיניו של יצחק.

4. עשו... חטא על אביו, הלך ונשא עובדות עכו"ם והיו מעשנות לפני עכו"ם ויצחק מריח וכהו עיניו שנאמר "ותכהין עיניו מראות". פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא יב - זכור

5. חושים בן דן ... שלף את חרבו והתניו את ראשו של עשו ונכנס הראש לתוך מערת המכפלה, ואת גוייתו שלח לארץ אחוזתו בהר שעיר, מה עשה יצחק אחז בראשו של עשו והיה מתפלל לפני הב"ה ואמ' לפניו רבון כל העולמים יוחן רשע בל למד צדק, יוחן רשע זה שלא למד כל המצוות שבתורה...

6. לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם: בניך חטאו לי. אמר לפניו: רבוננו של עולם - ימחו על קדושת שמך. אמר: אימר ליה ליעקב דהוה ליה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עליהו. אמר ליה: בניך חטאו. - אמר לפניו: רבוננו של עולם, ימחו על קדושת שמך. - אמר: לא בסבי טעמא, ולא בדרכי עצה. אמר לו ליעקב: בניך חטאו לי. - אמר לפניו: רבוננו של עולם, בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמע, קראת להם בני בכורי, עכשיו בני ולא בניך? ועוד, כמה חטאו?

7. רב חייא בר אבין א"ר יוחנן: עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה, דכתיב: כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר. ודלמא ישראל מומר שאני! אלא מהכא: כי לבני לוט נתתי את ער ירושה. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף יח עמוד א

8. היא השדה אשר ברכו ד', אשר הרגיש יצחק בהריחו את ריח בגדיו של יעקב, בהיותו לבוש בבגדי עשו החמודות אשר את אמו בבית, אל תקרא בגדיו אלא בוגדיו, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ד', אורות האמונה, מינות, עמ' 31א

9. ולפי האמור יש לומר דהא שחשב יצחק לברך את עשו ושהוא יגביה את כל העולם לשמים, לאו מפני שחשבו לצדיק יותר מיעקב, כי ה' יודע שפיר צדקת יעקב שהי' איש תם יושב אהלים. אלא דהנה ידוע שהיו בעשו נשמות גבוהות מאד ר' מאיר ור"ח בן תרדיון וכל גרי הצדק שבאו מעשו, אלא באשר עשו הוא הנחש הקדמוני ... והוא כמין קליפה עבה מאוד המכסה על הפרי עד שחשך משחור תארה ואין ניכרת טובת הפרי הנטמן בקליפה, כן עשו לא ניכר בו מאומה מן הנשמות הטמונות בו והיו כלא היו, אך יצחק אבינו באשר נזדבק מאוד והי' עולה תמימה גם חושך לא יחשיך ממנו, והי' רואה את האורות של הנשמות הטמונות והי' טהור עינים מראות ברע, ועובי הקליפה העבה הי' בעיניו כקרום דק קל וקלוש, ומתוכה היו מאירות לפניו הנשמות הנ"ל. ... אף שלא החזיק את עשו לצדיק ובודאי הבין בו שעדיין נצרך לתיקון ... חשב יצחק שיהי' לו תיקון ע"י שיקשר אותו לקדושה, ויהי' כדמיון חלבנה המצטרפת לסממני הקטורת, שאחר שנקשר מתעורר בתשובה כנ"ל.

10. והנה יצחק שנעקד על גבי המזבח ופרחה נשמתו והוחזר לתחיה (כמ"ש פרקי דר"א) נתקדש במדרגת הקדושה שלפני החטא הקדום, ולא היתה בו שום תערובת רע, שכן כל תערובת רע בטוב באה ע"י החטא הקדום. ועל כן לא ראה יצחק שום רע בעולם, כי לא היה זה בחוש שלו כלל וכלל. ומפני זה ראה בעשו רק את הצד הטוב, צד המצוה שלו, ולכן אהב את עשו.

11. עבודה גדולה ומאירה היא להסיר את הכעס מן הלב לגמרי, להביט על הכל בעין יפה, בחמלה של חסד, שאין לה גבול, להדמות לעין העליונה, עינא עלאה, עינא דכולא חיורא, גם על מה שעושים הרשעים, גם על הרעים היותר מוחלטים ברשעות, לחמול על היותם נשקעים בבוץ הרשעה, ולמצא את הצד הטוב שבהם, ולמעט את הערך של החובה, ולהרבות את ערך הזכות גם על המסיתים והמדיחים, שעליהם נאמר לא תחמול ולא תכסה. זהו רק בעת שהמשפט נוגע למעשה, אבל בהצד העיוני יש לדון הרבה, למצא את הכונה הטובה, שהיא יכולה להיות גנוזה גם בהסתה והדחה, וכשמוציאים אותה הנקודה מסלקים בזה את כל הארסי שבהסתה עצמה, וכח המהרס שבה הולך ומתמעט, שסופן של רשעים כאלה גם הם להיות מתתקנים. וכשאנו מתבוננים על האגדה האומרת, מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלם, מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, אנו חודרים לעומק החסד, שאין לנו להסחף בזרם של שנאה גם על האויב היותר נורא... אורות הקודש ח"ג מוסר הקודש עמ' שכו "העין העליונה"